

Θάνατος, οδύνη και ηδονή. Μία βιβλική θεώρηση (Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.)

/ [Πεμπουσία](#)



Ο θάνατος προκαλεί έντονα συναισθήματα οδύνης, όπως emphaticά παρουσιάζεται στην Σοφία Σειράχ[1]. Ο θάνατος συνεπάγεται αποχωρισμό από τους αγαπημένους και τα επίγεια, αποχωρισμό της ψυχής από το σώμα και είσοδο σε μια άγνωστη κατάσταση.

Το μυστήριο του θανάτου, της μεταβάσεως της ψυχής, της κρίσεως και της μελλούσης ζωής, προκαλούν μεν δέος, φόβο, ολιγοπιστία και απόγνωση στον πιστό Χριστιανό (ως οδύνη της απωλείας), υπάρχει όμως ως αντίβαρο η παρηγορία της μελλούσης κρίσεως (η προσμονή της σωτηρίας): «Και ήκουσα φωνής εκ του ουρανού λεγούσης· γράψον, μακάριοι οι νεκροί οι εν Κυρίω αποθνήσκοντες απ' άρτι. ναί, λέγει το Πνεύμα, ίνα αναπαύσωνται εκ των κόπων αυτών· τα δε έργα αυτών ακολουθεί μετ' αυτών», όπως αναφέρεται εις την Αποκάλυψη[2]. Ο Κύριος

είναι η ισχύς μου, δηλώνει ο ψαλμωδός, διότι εφύλαξα τας οδούς του, δεν ασέβησα και ως εκ τούτου πιστεύω ότι θα μου αποδώσει δικαιοσύνην[3].

Και όπως ο Βασίλειος Καισαρείας το θέτει[4], η πίστη στον Κύριο δεν είναι ούτε απλή παρηγορία, ούτε βάλαμο για τον ανθρώπινο πόνο, αλλά η νίκη η νικήσασα τον κόσμο[5]: γι' αυτό ο θάνατος πρέπει να ευρίσκει τον άνθρωπο προετοιμασμένο ώστε να μην ταρασσεται και η ελπίδα των μελλόντων να καθιστά υποφερτά τα παρόντα. Αυτό συντελεί σημαντικά στην στάση ζωής του Χριστιανού απέναντι στις καταστάσεις που εδώ μας απασχολούν.

Η οδύνη και ο θάνατος εδόθησαν υπό του Θεού ως πράξη φιλανθρωπίας, που στοχεύει στην σωτηρία του ανθρώπου[6]. Και θα πρέπει να σημειωθεί emphaticά ότι, σύμφωνα με την χριστιανική αντίληψη, η πάλη της οδύνης κατά της ηδονής καταστρέφει μόνον την αισθησιακή της μορφή, εκείνη δηλαδή την μεταπτωτική μορφή που εκτελείται μέσω των εξωτερικών αισθήσεων, ενώ η πνευματική υπόσταση της ηδονής δεν καταργείται, αφού κατατείνει προς τον μανιακό Θείο έρωτα.

Η πάλη είναι δυσχερής, καθότι η μεταπτωτική ανθρώπινη κλίση είναι προς την αποφυγή της οδύνης και την αναζήτηση της ηδονής: υπόδειγμα αρετής αποτελούν οι Άγιοι της ορθοδοξίας, οι οποίοι εκουσίως αποδέχονται τον πόνο και τον θάνατο μετατρέποντας την οδύνη σε πνευματική ηδονή, σε έναν αγώνα μάλιστα που δεν οδηγεί μόνο στην δική τους σωτηρία, αλλά και στην σωτηρία και άλλων, κάτι όμως που για να επιτευχθεί απαιτεί, πλην των προσευχών τους, την πίστη των άλλων ανθρώπων[7]: ο Κύριος άλλωστε θεράπευε με μόνο κριτήριο την πίστη: «η πίστις σου σέσωκέ σε»[8].

Εάν όμως η κυρίαρχη και τεκμηριωμένη Χριστιανική άποψη είναι ότι ο θάνατος είναι δώρον Θεού και ταυτόχρονα απολύτρωση και προθάλαμος-προοπτική σωτηρίας, τότε πως δικαιολογείται η παρατηρουμένη (και αποδεκτή, τόσο από τον ίδιο τον Ιησού, όσο και από τους Πατέρες) στάση οδύνης των πιστών έναντι του θανάτου; Κατά την δική μας ερμηνεία, αυτό συμβαίνει για δύο λόγους.

Πρώτον, διότι αποτελεί εντολή του ιδίου του Ιησού: «Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται», «Μακάριοι οι κλαίοντες νυν, ότι γελάσετε. Μακάριοι εστε όταν μισησωσιν υμάς οι άνθρωποι και όταν αφορίσωσιν υμάς και ονειδίωσι... Χαρήτε εν εκείνη τη ημέρα και σκιρτήσατε»[9]. Αυτοί οι μακαρισμοί είναι ιδιαίτερα σημαντικοί για δύο λόγους: αρχικά, οι μακάριοι πενθούντες Άγιοι θα παρακληθούν από τους πιστούς ώστε να μεσιτεύσουν δια την σωτηρία τους και κατά δεύτερον διότι οι νυν κλαίοντες και πενθούντες λαμβάνουν την διαβεβαίωση ότι θα αμοιφθούν εις την μέλλουσα ζωή. Άλλωστε τούτο αποτελεί και θέσιν των

Πατέρων, ότι δηλαδή η οδύνη του μεταπτωτικού ανθρώπου, η οδύνη της σαρκός, είναι λυτρωτική ανάγκη ως έναυσμα περισυλλογής, ταπεινώσεως και αναζητήσεως της σωτηριακής μετανοίας.

Δεύτερον, η μεταπτωτική κατάσταση του ανθρώπου είναι αδύνατον να αποφύγει την οδύνην προ του θανάτου. «Η γαρ διηνεκής του θανάτου προσδοκία, ουκ επί ρητοίς τισί σημείοις επιγιγνωσκομένη, αλλά δια την αδηλίαν του μέλλοντος, πάντοτε ως ενεστηκυία φοβούσα, την αεί παρούσαν ευφροσύνην συγγεί, τω φόβω των ελπιζομένων τας επιθυμίας επιταράσσουσα[10]». Στην παράδοση της εκκλησίας, άλλωστε, μόνον οι θεόπτες άγιοι και μοναχοί είχαν την δυνατότητα να αποζητούν τον θάνατο, έχοντας πλήρη συνείδηση ότι πρόκειται για λύτρωση, ενώ για τους υπολοίπους ο θάνατος συνιστά μια θλιβερή κατάσταση: οι άγιοι της ορθοδοξίας λοιπόν παρουσιάζουν το καθολικότερο και μεγαλύτερο θαύμα, την εκούσια αποδοχή του πόνου και του θανάτου, υπομένοντας οι ίδιοι και θαυματουργώντας για τους υπολοίπους[11].

Παρότι όμως ο θάνατος είναι μια θλιβερή κατάσταση, ο Θεός μέσω της υπομονής καθίσταται αρωγός ώστε ο άνθρωπος να αντιμετωπίσει επιτυχώς τον πόνο και την θλίψη[12]. Εάν ο Θεός απήλασσε χωρίς κόπο τον άνθρωπο από τον πόνο, την θλίψη και τον θάνατο, θα του στερούσε το αυτεξούσιον, την ελευθέρα δηλαδή διεκδίκηση της αρετής. Η ελευθερία όμως αυτή, η εκούσια υποταγή και απροϋπόθετη αποδοχή της φιλανθρώπου προσφοράς του Θεού, είναι και το κορυφαίο σημείο για την σωτηρία του ανθρώπου[13].

Ως υπόδειγμα, ο Δαβίδ υπομένει εκουσίως και ελευθέρως την θλίψη, επιδεικνύων μια αγάπη προς τον Θεό που μπορεί να φθάσει έως τον θάνατο[14], ενώ ο Παύλος διδάσκει ότι αυτή η υπομονή, η προερχόμενη από την θλίψη, μπορεί να παράξει «δοκιμασμένη αρετή»[15]. Μόνο με τον τρόπο αυτό ο θάνατος μπορεί να αντιμετωπισθεί όπως πραγματικά είναι για τον χριστιανισμό, δηλαδή ως ελπίδα αναστάσεως: η κατανόηση των ανωτέρω και ο ενστερνισμός αυτής της αντιλήψεως είναι προφανέστατα ιδιαίτερα σημαντικός, στην εκδήλωση και ερμηνεία της στάσεως του πιστού (αλλά και του περιβάλλοντός του) έναντι του επερχομένου θανάτου.

[1] Πλεξίδα Ιω, *ibid*, σελ. 27.

[2] Αποκ. 14,13.

[3] Ψαλμ 17.

[4] Βασιλείου Καισαρείας, *Περί Ευχαριστίας* 7, PG 31,236 AB.

[5] «Ότι παν το γεγεννημένον εκ του Θεού νικά τον κόσμον· και αύτη εστίν η νίκη η νικήσασα τον κόσμον, η πίστις ημών». Α΄ Ιωαν 5,4.

[6] Μαξίμου Ομολογητού, *Διάφορα κεφάλαια περί θεολογίας, οικονομίας,*

αρετής και κακίας, Εκατοντάς Τετάρτη, Κεφάλαιον 55.

[7] Μαντζαρίδης Γ, *ibid*, σελ. 122.

[8] Λουκ 17,12-19.

[9] Ματθ 5,4. και Λουκ 6,21-23.

[10] Γρηγορίου Νύσσης, Περὶ παρθενίας, 3.3,8-12.

[11] Μαντζαρίδης Γ, Ορθόδοξη Παράδοση, *ibid*, σελ. 122.

[12] Βασιλείου Καισαρείας, Εἰς τὸν ΝΘ΄ Ψαλμὸν, 1. PG 29,460 BC

[13] Μαξίμου Ομολογητοῦ, Κεφάλαια περὶ αγάπης, Εκατοντάς Τρίτη, Κεφάλαιον 81.

[14] Ψαλμ. 43,2.

[15] Ρωμ. 5,3-4.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο «Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου», του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)